

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ "ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НАН УКРАЇНИ"

ВПЛИВ КРИЗИ НА ФІНАНСИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ОЗДОРОВЛЕННЯ

Монографія

За редакцією члена-кореспондента НАН України

А.І. Даниленка

Київ – 2014

УДК [338.4:336]:338.124.4 (477)

ББК 65.9 (4 Укр) 29-93

В80

Автори:

Даниленко А.І., *чл.-кор. НАН України, д.е.н., проф.* (вступ, 1.1; 3.5.3), Зимовець В.В., *д.е.н.* (1.2), Білоусова О.С., *к.е.н.* (1.3; 6.1; 6.2), Терещенко О.О., *д.е.н., проф.* (1.4), Іванов Ю.Б., *д.е.н., проф.* (2.1), Малишко Ю.М., *асп.* (2.1.1), Зирянова О.Л., *н.с.* (2.2), Шабліста Л.М., *д.е.н., проф.* (3.1; 3.2) Єршова Г.В., *к.е.н.* (3.3), Парнюк В.О., *к.е.н.* (3.4), Гаркавенко В.І., *н.с.* (3.5), Кошик О.М., *к.е.н.* (4.1–4.3), Соколов М.В., *асп.* (4.1–4.3), Федоренко А.В., *к.е.н.* (5.1–5.3).

Рецензенти:

чл.-кор. НАН України Гриценко А.А. (ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" – Київ),

д-р екон. наук Шелудько Н.М. (ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" – Київ),

д-р екон. наук Луніна І.О. (ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" – Київ).

Затверджено до друку Постановою Вченої ради ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" від 10 грудня 2013 р. №107

Вплив кризи на фінанси реального сектора економіки України та шляхи їх оздоровлення : монографія / [А.І.Даниленко, В.В.Зимовець та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України А.І.Даниленка ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2014. – 520 с., табл., рис.

В80

ISBN 978-966-02-7246-0

У монографії викладено результати досліджень, що висвітлюють теоретико-методологічні проблеми розвитку державного регулювання економіки та формування державної політики оздоровлення фінансів підприємств реального сектора в Україні. Розглянуті основні недоліки моделі галузевого управління економікою України в умовах ринку; обґрунтовується необхідність переходу до моделі управління економікою на основі визначених національних пріоритетів і пріоритетних інноваційно-інвестиційних проектів. Особливу увагу приділено: оцінці впливу кризи на фінанси підприємств; фінансовим важелям та інструментам фінансового забезпечення стабілізації, податковим і кредитним факторам зміцнення фінансів підприємств; амортизаційній політиці; питанням формування, використання та відтворення капіталу; проблемам приватизації та управління державними корпоративними правами; напрямам розвитку фінансового планування та внутрішнього контролю у контексті забезпечення процесів оздоровлення фінансів підприємств.

Для науковців, державних службовців, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

УДК [338.4:336]:338.124.4 (477)

ББК 65.9 (4 Укр) 29-93

ISBN 978-966-02-7246-0

© Національна академія наук України, 2014
© ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", 2014

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОЗДОРОВЛЕННЯ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА.....	17
1.1. Теоретико-методологічні основи розвитку державного регулювання економіки та фінансових механізмів його забезпечення.....	17
1.1.1. Економічні передумови державного втручання в розвиток реального сектора.....	17
1.1.2. Ефективність державного регулювання економіки України в 1991–2012 рр. і фінансовий механізм його забезпечення.....	31
1.1.3. Підвищення ефективності механізму державного регулювання діяльності підприємств реального сектора на основі зміни моделі управління економічним розвитком.....	43
1.2. Державна політика оздоровлення фінансів підприємств реального сектора.....	57
1.2.1. Теоретико-методологічні засади державної політики оздоровлення фінансів підприємств реального сектора.....	58
1.2.2. Державна політика фінансового оздоровлення підприємств реального сектора: зарубіжний досвід 2008–2012 рр.....	73
1.2.3. Концепція і пріоритети державної політики оздоровлення фінансів підприємств реального сектора економіки.....	93
1.3. Фінансові важелі та інструменти фінансового забезпечення стабілізації реального сектора економіки.....	105
1.3.1. Концепція фінансової рівноваги в збалансуванні руху фінансових ресурсів реального сектора.....	106
1.3.2. Взаємоузгодження інструментів державного регулювання та їх вплив на платоспроможність підприємств в умовах кризи.....	121
1.3.3. Засоби та джерела фінансування стабілізації реального сектора.....	135
1.4. Розвиток ключових теоретичних концепцій у сфері фінансів підприємств реального сектора.....	141
1.4.1. Сучасні теоретичні концепції у сфері корпоративних фінансів як фундамент для прийняття рішень щодо подолання фінансової кризи.....	141

1.4.2. Розвиток теоретичної парадигми антикризового управління фінансами підприємств.....	160
---	-----

РОЗДІЛ 2. ПОДАТКОВІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗИ 175

2.1. Податкові важелі фінансового оздоровлення підприємств.....	175
2.1.1. Вплив оподаткування на формування обігових коштів підприємств реального сектора економіки.....	175
2.1.2. Заходи антикризової податкової політики в сфері підтримки ліквідності та платоспроможності підприємств реального сектора економіки.....	194
2.1.3. Лібералізація податкової політики та фінансове оздоровлення підприємств.....	203
2.1.4. Моделювання фінансових результатів підприємств при зміні ставок ПДВ та податку на прибуток підприємств.....	218
2.1.5. Податкова політика підприємства як засіб запобігання вимиванню обігових коштів.....	224
2.2. Регуляторний вплив оподаткування на результати діяльності транснаціональних компаній в умовах кризи.....	234
2.2.1. Оподаткування як інструмент регулювання транснаціонального руху капіталів в умовах світової фінансово-економічної кризи.....	234
2.2.2. Податковий контроль за трансфертним ціноутворенням в діяльності ТНК міжнародний досвід і українська практика.....	244

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ..... 256

3.1. Нова парадигма капіталу підприємств.....	256
3.2. Стан та тенденції формування і використання оборотного капіталу.....	262
3.2.1. Динаміка та структура оборотних активів.....	262
3.2.2. Динаміка та структура джерел формування оборотного капіталу.....	269
3.2.3. Удосконалення джерел відтворення оборотного капіталу підприємств.....	278
3.3. Проблеми формування та відтворення необоротних активів підприємств реального сектора за сучасних умов.....	291

3.3.1. Стан та ефективність використання необоротних активів підприємств реального сектора	291
3.3.2. Джерела формування інвестиційних ресурсів підприємств реального сектора	306
3.3.3. Державне регулювання відтворення необоротних активів та інвестиційної діяльності у реальному секторі економіки	318
3.4. Оптимізація амортизаційної політики підприємств у кризовий період	330
3.5. Банківське кредитування підприємств реального сектора економіки: тенденції, чинники, проблеми та напрями їхнього вирішення	353
3.5.1. Банківське кредитування в Україні та його еволюція у 1991–2012 рр.	353
3.5.2. Стан та проблеми банківського кредитування підприємств реального сектора України в докризовий, кризовий та післякризовий періоди.....	373
3.5.3. Основні шляхи удосконалення механізму банківського кредитування реального сектора економіки.....	387

РОЗДІЛ 4. ПРИВАТИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА..... 399

4.1. Загальна характеристика приватизаційного процесу в світі й Україні та його наслідків	399
4.2. Ефективність діяльності приватизованих підприємств в Україні	413
4.3 Основні напрями підвищення впливу процесів приватизації та постприватизаційного розвитку на покращення фінансового стану підприємств реального сектора економіки	419

РОЗДІЛ 5. ВПЛИВ КРИЗИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ 425

5.1. Стан та ефективність управління державними корпоративними правами в Україні	427
5.1.1. Склад і структура корпоративних прав, що перебувають у державному управлінні	427
5.1.2. Фінансово-економічний стан господарських товариств, що перебувають під контролем держави	431
5.1.3. Загальна оцінка ефективності управління державними корпоративними правами	437

5.2. Проблеми управління державними корпоративними правами в умовах фінансової кризи.....	442
5.2.1. Система управління державними корпоративними правами та її недоліки.....	442
5.2.2. Недоліки дивідендно-інвестиційної політики держави щодо господарських товариств з державною часткою.....	448
5.3. Шляхи підвищення ефективності управління корпоративними правами держави.....	452
5.3.1. Удосконалення дивідендної політики щодо господарських товариств з державною часткою.....	452
5.3.2. Розширення джерел фінансування господарських товариств, корпоративні права яких перебувають у власності держави.....	458
РОЗДІЛ 6. НАПРЯМИ ОЗДОРОВЛЕННЯ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА.....	468
6.1. Фінансова політика в умовах фінансово-економічної кризи та післякризовий період.....	468
6.2. Розвиток фінансового планування та внутрішнього фінансового контролю у контексті забезпечення процесів оздоровлення фінансів підприємств.....	487
ДОДАТКИ.....	513